

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาหนี้สินและที่ดินทำกินของเกษตรกร และผู้ยากจนของประเทศไทยเป็นปัญหาระดับชาติที่เกิดขึ้นมานาน และนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เป็นเหตุให้เกษตรกรต้องสูญเสียสิทธิหรือกรรมสิทธิ์ในที่ดินของตนเองแก่นายทุนหรือบุคคลอื่น ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่อไปได้ จึงต้องย้ายถิ่นฐานเข้าไปอยู่ในเมืองหรือปกรุกที่ดินของรัฐ เช่น พื้นที่สาธารณะประโยชน์ และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาด้านภัยธรรมชาติ และปัญหาด้านการปกครอง ที่ผ่านมารัฐบาลได้มีมาตรการ แนวทางแก้ไขปัญหามาโดยตลอด โดยในระยะแรกได้ผลักดันให้จัดตั้งสหกรณ์ทำทุนให้เป็นสถาบันหลักของเกษตรกรในการกระจายสินเชื่อ ให้เกษตรกรมีแหล่งเงินกู้ของตนเอง และเพื่อเป็นการลดการพึ่งพาเงินกู้ยืมจากระบบ ต่อมาในปี 2509 ได้มีการจัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นธนาคารเฉพาะกิจในสังกัดกระทรวงการคลัง เพื่อระดมเงินทุนและให้บริการเงินกู้แก่เกษตรกร

ในปี พ.ศ. 2517 รัฐบาลได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหาหนี้สินขึ้นหลายคณะและหลายระดับ โดยเฉพาะสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สปน.) และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เป็นหน่วยงานหลักในการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรและผู้ยากจน โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานเสริม ในปี พ.ศ. 2526 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (กชก.) โดยมีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นรองประธานกรรมการ โดยระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2528 – 2536 รัฐบาลได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเงินทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน โดยสรุปได้ดังนี้ (1) ในปี พ.ศ. 2528 มีการกำหนดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน พ.ศ. 2528 พร้อมทั้งได้กำหนดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน พ.ศ. 2528 การดำเนินงานได้มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหานี้สินนอกระบบที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรม และสร้างความเดือดร้อนให้แก่เกษตรกรและผู้ยากจนเป็นหลัก (2) ในปี พ.ศ. 2533 คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนหมุนเวียนเพื่อปลดปล่อยหนี้สินเดิมของเกษตรกรที่ยากจน พ.ศ. 2533 ซึ่งเป็นการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนขึ้นใน สปน. อีกกองทุนหนึ่ง โดยได้ปรับปรุงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเงินทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน พ.ศ. 2528 ให้สามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้กว้างขวางมากขึ้น และเพื่อให้

การบริหารงานกองทุนหมุนเวียนเพื่อปลดปล่อยหนี้สินเดิมของเกษตรกรที่ยากจน และการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินกองทุนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงได้มอบอำนาจให้ ธ.ก.ส. เป็นผู้ดำเนินงานบริหารกองทุนหมุนเวียนเพื่อปลดปล่อยหนี้สินเดิมของเกษตรกรที่ยากจน ซึ่งการดำเนินงานยังคงมุ่งเน้นช่วยเหลือเกษตรกรที่ยากจนมีปัญหาความเดือดร้อนจากการเป็นหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้มิได้เป็นสถาบันทางการเงิน หรือสถาบันของเกษตรกร เพื่อมิให้เกษตรกรที่ยากจนนั้นต้องสูญเสียสิทธิและกรรมสิทธิ์ในที่ดินอันเป็นที่อยู่อาศัย หรือที่ทำเกษตรให้แก่เจ้าหนี้ (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2537) และต่อมารัฐบาลมีความเห็นว่า การดำเนินงานบริหารของกองทุนนี้ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินและที่ดินได้อย่างกว้างขวางเพียงพอ (3) ในปี พ.ศ. 2536 จึงได้เห็นชอบให้จัดตั้งกองทุนหมุนเวียนขึ้นใหม่อีกกองทุนหนึ่ง ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนด้านหนี้สินและที่ดิน พ.ศ. 2536 เพื่อให้มีการช่วยเหลือแก่ผู้ประสบความเดือดร้อนในปัญหาหนี้สินและที่ดินได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยได้ขยายความช่วยเหลือรวมไปถึงผู้ยากจนที่มีได้เป็นเกษตรกรด้วย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2545 ได้มีการปฏิรูประบบราชการโดยรัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 และให้โอนงานช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน ซึ่งสังกัดสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี มาสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (สป.กษ.) จึงได้มีการปรับโครงสร้างคณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน(กชก.)ใหม่ให้สอดคล้องกับโครงสร้างของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ กชก. เดิม ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2546 ให้รวมเงินทุนและกองทุนหมุนเวียนทั้ง 3 กองทุนเป็นแหล่งทุนเดียว โดยมีชื่อใหม่ว่า “กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน” และได้ประกาศให้มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2546

กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้กู้ยืมเงินแก่เกษตรกรและผู้ยากจนที่มีปัญหาเรื่องหนี้สิน โดยเฉพาะหนี้สินนอกระบบ เพื่อไถ่หรือไถ่ถอนหรือซื้อที่ดินคืนจากการขายฝากหรือจำนอง เพื่อชำระหนี้ตามสัญญากู้ยืมเงินโดยนำที่ดินหรือเอกสารสิทธิในที่ดินให้เจ้าหนี้ยึดถือไว้เป็นประกัน เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองและปรับปรุงคุณภาพที่ดิน รวมทั้งเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพให้แก่เกษตรกรและผู้ยากจนให้มีรายได้สูงขึ้น นับตั้งแต่เริ่มจัดตั้งกองทุนฯ จนถึง ณ วันที่ 31 มีนาคม 2551 ได้อนุมัติให้การกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน จำนวน 21,286 ราย วงเงินที่อนุมัติ 2,921.47 ล้านบาท จำนวนที่ดินที่ได้รับการช่วยเหลือไปแล้ว 223,679 - 0 - 28.3 ไร่ และยังมีเกษตรกรที่มี

ความประสงค์แจ้งขอกู้ยืมเงินจากกองทุนอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณา แต่จากการดำเนินงานของกองทุนฯ ที่ผ่านมามีอัตราการชำระหนี้คืนกองทุนฯ เพียงร้อยละ 13.31 ของหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ (ข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2551 มีหนี้ถึงกำหนดชำระ 182.91 ล้านบาท) ซึ่งกองทุนฯ ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ทั่วประเทศ จำนวน 16.52 ล้านบาท โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งถือว่าเป็นภาคที่มีความยากจนมากที่สุดของประเทศมีผู้ขอกู้ยืมเงินจากกองทุนฯ และได้รับอนุมัติวงเงิน 1,630.23 ล้านบาท และมีหนี้ค้างชำระมากที่สุดถึง 314.60 ล้านบาท (รายละเอียดปรากฏ ดังตาราง 7 และ 8)

จากข้อมูลการให้เกษตรกรและผู้ยากจนกู้ยืมเงินไปตั้งแต่เริ่มดำเนินการกองทุนฯ จนถึงปัจจุบันจะเห็นได้ว่า อัตราการชำระหนี้คืนของลูกหนี้กองทุนฯ ค่อนข้างต่ำ สาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้คืนกองทุนฯ ได้ รวมทั้งมีปัจจัยด้านใดบ้างที่มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะศึกษาในเรื่องดังกล่าว เพื่อให้ได้ทราบถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของกองทุนฯ ต่อไป

ความสำคัญของปัญหา

จังหวัดชัยภูมิ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 3 ของภาค รองจากจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดอุบลราชธานี ภาคการเกษตรเป็นภาคการผลิตหลักที่สร้างรายได้ให้แก่ประชากรของจังหวัด เมื่อเทียบกับภาคผลิตอื่น ๆ แต่เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงและภูเขา และตั้งอยู่ในเขตเงาฝน มีเทือกเขาทอดตัวเป็นแนวยาวกีดขวางลมฝนจากอิทธิพลลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้ปริมาณฝนตกไม่มากนักในช่วงฤดูฝน โดยเฉลี่ยปริมาณฝนตกในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2546 – 2550) มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,071.41 มิลลิเมตร (รายละเอียดปรากฏดังตาราง 1) ประกอบกับช่วงที่ผ่านมาระบบชลประทานเพื่อการเกษตรของจังหวัดไม่ทั่วถึง กล่าวคือ จังหวัดชัยภูมิมีพื้นที่ทำการเกษตร จำนวน 3,393,469 ไร่ แต่มีพื้นที่การเกษตรในเขตชลประทาน จำนวน 396,870 ไร่ ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร รวมทั้งลักษณะของดินบางพื้นที่เป็นดินเค็ม และดินทรายไม่สามารถเก็บน้ำได้ ทำให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัด ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง พืชไร่ และอื่นๆ ตกต่ำ โดยเฉพาะในช่วงเพาะปลูกพืชในฤดูแล้ง (รายละเอียดปรากฏดังตาราง 3 - 4) นอกจากนั้นยังประสบภัยธรรมชาติชนิดต่าง ๆ ส่งผลให้ภาคเกษตรได้รับความเสียหาย เกษตรกรได้รับความเดือดร้อนขาดรายได้จากการประกอบอาชีพ ประสบภาระหนี้สินเพิ่มมากขึ้นทุกปี จังหวัดชัยภูมิจึงเป็นจังหวัด

ที่มีความยากจน และมีเกษตรกรเป็นลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน ข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2551 มีลูกหนี้กองทุนฯ จำนวน 276 ราย จำนวนเงินที่อนุมัติ 35.63 ล้านบาท มีหนี้ถึงกำหนดชำระ จำนวน 32.06 ล้านบาท มีลูกหนี้ค้างชำระ จำนวน 156 ราย หรือร้อยละ 56.73 และมีหนี้ค้างชำระ จำนวน 11.76 ล้านบาท (รายละเอียดปรากฏดังตาราง 9) จะเห็นได้ว่า จังหวัดชัยภูมิมีลูกหนี้ค้างชำระหนี้ที่อยู่ในอัตราที่ค่อนข้างสูง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุที่มาจากด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้สินของลูกหนี้ และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการค้างชำระหนี้ เพื่อนำไปสู่มาตรการในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการพัฒนาและส่งเสริมให้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน มีอัตราการชำระหนี้ที่สูงขึ้น และเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ให้หลุดพ้นจากภาระหนี้สินที่มีอยู่

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน กรณีศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจนจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์กับการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาปัญหา และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สำนักบริหารกองทุนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและรับเรื่องร้องเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้ และกำหนดมาตรการในการอนุมัติเงินกู้หรือการชำระคืนเงินกู้ของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน ให้ตรงกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ซึ่งจะทำให้การกู้เงินและการชำระคืนเงินกู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตและข้อจำกัดในการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน มีขอบเขตและข้อจำกัดในการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเฉพาะปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดจากตัวลูกหนี้เท่านั้น โดยศึกษาเฉพาะลูกหนี้ที่ค้างชำระเงินกู้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจนของจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีลูกหนี้กองทุนหมุนเวียน จำนวน 276 ราย วงเงินที่อนุมัติ 35.63 ล้านบาท มีหนี้ถึงกำหนดชำระ จำนวน 32.06 ล้านบาท มีลูกหนี้ค้างชำระ จำนวน 156 ราย เป็นหนี้ค้างชำระ จำนวน 11.76 ล้านบาท แต่ในการศึกษาค้างชำระนี้ผู้ศึกษาใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 113 ราย

2. ขอบเขตด้านเวลา

ศึกษาลูกหนี้ที่ค้างชำระตั้งแต่ พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2551 โดยจะทำการสำรวจข้อมูลปฐมภูมิของลูกหนี้ในปี พ.ศ. 2551

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

กองทุนหมุนเวียน หมายถึง กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน

ลูกหนี้กองทุนหมุนเวียน หมายถึง ลูกหนี้ค้างชำระกองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน

ผู้ยากจน หมายถึง ผู้ที่ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอและอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ได้แก่ ผู้ที่มีรายได้สุทธิไม่เกินปีละ 53,000 บาท และเป็นผู้ที่ไม่มีทรัพย์สินอื่นใดเพียงพอแก่การชำระหนี้ นอกจากทรัพย์สินที่นำไปขายฝาก จำนอง หรือให้เจ้าหนี้ยึดถือไว้เป็นประกันและทรัพย์สินที่ต้องใช้เป็นที่ทำกินหรือที่อยู่อาศัย สำหรับผู้ที่มีรายได้สุทธิเกินกว่า 53,000 บาท แต่อยู่ในหลักเกณฑ์อื่นดังกล่าว กชก.อาจพิจารณาให้ความช่วยเหลือตามที่เห็นสมควรเป็นราย ๆ ไป

หนี้ค้างชำระ หมายถึง จำนวนหนี้ค้างชำระ ประกอบด้วยจำนวนเงินต้นที่กำหนดชำระบวกดอกเบี้ยที่ค้างชำระสะสม ของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียน

การค้างชำระหนี้ หมายถึง การค้างชำระหนี้ของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจนนี้พิจารณาจากปี พ.ศ. ที่ขอกู้ วงเงินกู้ และจำนวนงวดในการค้างชำระ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมเพื่อเกษตรกรและผู้ยากจน หมายถึง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวกับการผลิต การบริโภคและการใช้สอยในครัวเรือน ซึ่งประกอบด้วย จำนวนแรงงานในครัวเรือน ลักษณะการถือครองที่ดิน ขนาดของการถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน ลักษณะการทำกิจกรรมการเกษตร รายได้ภาคเกษตร รายได้จากการปลูกพืช รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ รายได้จากการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ รายได้นอกภาคเกษตร และค่าใช้จ่ายในภาคเกษตร ค่าใช้จ่ายในการปลูกพืช ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสัตว์ ค่าใช้จ่ายจากการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ค่าใช้จ่ายนอกภาคการเกษตร และภาระหนี้สินอื่น ๆ

จำนวนแรงงานในครัวเรือน หมายถึง จำนวนบุคคลในครัวเรือนของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน ซึ่งอยู่ในวัยแรงงาน (อายุ 15 ปีขึ้นไป) และสามารถช่วยทำงานในครัวเรือนได้

ลักษณะการถือครองที่ดิน หมายถึง ลักษณะการครอบครองที่ดินเพื่อทำการเกษตร หรือการประกอบอาชีพของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน ได้แก่ ที่ดินของตนเอง ที่ดินเช่า ที่ดินของตนเองและที่ดินเช่าบางส่วน หรือที่ดินทำกินที่มีผู้อื่นให้ทำกินเปล่า โดยไม่คิดค่าเช่าหรือค่าตอบแทน

ขนาดของการถือครองที่ดิน หมายถึง ขนาดของพื้นที่ที่ใช้ในการทำการเกษตร ซึ่งลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน มีสิทธิ์ทำกินในปัจจุบัน โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ พื้นที่ขนาดเล็ก 1 - 10 ไร่ พื้นที่ขนาดกลาง 11- 20 ไร่ พื้นที่ขนาดใหญ่ 21 ไร่ขึ้นไป

การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อทำการเกษตร หมายถึง การใช้ประโยชน์ในที่ดินทำการเกษตรของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจนเต็มพื้นที่ เช่น มีที่ดินจำนวน 10 ไร่ ใช้ประโยชน์ในที่ดินทำการเกษตรทั้ง 10 ไร่

ลักษณะการทำกิจกรรมการเกษตร หมายถึง ลักษณะการทำกิจกรรม ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และประมง อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประโยชน์สูงสุด

การทำกิจกรรมการเกษตรเชิงเดี่ยว หมายถึง การทำกิจกรรมการเกษตรเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งในพื้นที่เดียวกัน และเวลาระยะหนึ่งในรอบ 1 ปี

การทำกิจกรรมการเกษตรเชิงซ้อน (เชิงคู่) หมายถึง การทำกิจกรรมการเกษตรหลายอย่าง ด้านพืช ปศุสัตว์ และประมง อยู่ด้วยกันในพื้นที่ และเวลาระยะหนึ่งในรอบ 1 ปี

การปลูกพืชเชิงเดี่ยว หมายถึง กิจกรรมการปลูกพืชชนิดเดียวในพื้นที่และเวลา
ระยะหนึ่งในรอบ 1 ปี

การปลูกพืชเชิงซ้อน (เชิงคู่) หมายถึง กิจกรรมการปลูกพืชตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป
หรือหลายชนิด โดยกิจกรรมการปลูกพืชทั้ง 2 ชนิด หรือหลายชนิดนั้นต้องทำในพื้นที่
และระยะเวลาเดียวกันในรอบ 1 ปี

การปลูกพืชเศรษฐกิจ หมายถึง การปลูกพืชหลักที่สำคัญ ซึ่งปลูกเป็นอาชีพสร้าง
รายได้ ส่งผลต่อเศรษฐกิจส่วนบุคคล ชุมชน และประเทศ

รายได้ภาคเกษตร หมายถึง ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินของลูกหนี้กองทุน
หมุนเวียน ซึ่งมีรายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตรในครัวเรือนในปีเพาะปลูกระหว่างเดือน
มีนาคม 2551 – เมษายน 2552

รายได้จากการปลูกพืช หมายถึง ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินของลูกหนี้กองทุน
หมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจนได้จากการปลูกพืชของครัวเรือนในปีเพาะปลูก
ระหว่างเดือนมีนาคม 2551 – เมษายน 2552

รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ หมายถึง ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินของลูกหนี้กองทุน
หมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจนได้จากการเลี้ยงสัตว์ของครัวเรือนระหว่างเดือน
มีนาคม 2551 – เมษายน 2552

รายได้นอกภาคเกษตร หมายถึง ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินของลูกหนี้กองทุน
หมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจนได้จากการประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจาก
อาชีพการเกษตรของครัวเรือน ระหว่างเดือนมีนาคม 2551 – เมษายน 2552

ค่าใช้จ่ายในภาคเกษตร หมายถึง ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนที่เป็นตัวเงินจากการทำ
การเกษตรทุกประเภทของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน ได้แก่
ค่าปุ๋ย ค่าแรงงาน ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่ายาปราบศัตรูพืชในปีเพาะปลูกระหว่างเดือนมีนาคม 2551 –
เมษายน 2552

ค่าใช้จ่ายในการปลูกพืช หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินของครัวเรือนในการปลูกพืช
ของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจนในปีเพาะปลูกระหว่างเดือน
มีนาคม 2551 – เมษายน 2552

ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสัตว์ หมายถึง ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนที่เป็นตัวเงินในการ
เลี้ยงสัตว์ของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจนในปีเพาะปลูกระหว่าง
เดือนมีนาคม 2551 – เมษายน 2552

ค่าใช้จ่ายนอกภาคเกษตร หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินทุกประเภทของครัวเรือนลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน ได้แก่ ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต เป็นต้น

รายได้สุทธิ หมายถึง รายได้ที่เป็นตัวเงินของครัวเรือนที่เกิดจากการทำการเกษตรและนอกภาคเกษตรหักค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินที่เกิดจากการทำการเกษตรและนอกภาคเกษตร ระหว่างเดือนมีนาคม 2551 – เมษายน 2552

กำไรสุทธิ หมายถึง รายได้ที่เป็นตัวเงินของครัวเรือนที่เกิดจากการทำการเกษตรและนอกภาคเกษตรหักค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินที่เกิดจากการทำการเกษตรและนอกภาคเกษตร ทำให้มีรายได้มากกว่าค่าใช้จ่าย ระหว่างเดือนมีนาคม 2551 – เมษายน 2552

ขาดทุนสุทธิ หมายถึง รายได้ที่เป็นตัวเงินของครัวเรือนที่เกิดจากการทำการเกษตรและนอกภาคเกษตรหักค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินที่เกิดจากการทำการเกษตรและนอกภาคเกษตร ทำให้มีรายได้น้อยกว่าค่าใช้จ่าย ระหว่างเดือนมีนาคม 2551 – เมษายน 2552

ภาระหนี้สินอื่น หมายถึง จำนวนหนี้สินที่ลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจนกู้ยืมจากสถาบันการเงินเช่น ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ธนาคารออมสิน สหกรณ์การเกษตร หนี้กองทุนหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่นอกระบบ โดยไม่รวมวงเงินที่เป็นหนี้ของกองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน

ปัจจัยทางสังคม หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของครัวเรือนเกษตรกร ประกอบด้วยจำนวนผู้พึ่งพาในครัวเรือน และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่

จำนวนผู้พึ่งพาในครัวเรือน หมายถึง จำนวนบุคคลในครัวเรือนของลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน ซึ่งไม่อยู่ในวัยแรงงาน และ/หรือไม่สามารถช่วยทำงานในครัวเรือนได้ ประกอบด้วย เด็ก คนชรา และคนพิการ เป็นต้น

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ หมายถึง ความถี่ในการที่ลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนได้พบปะกับเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. เจ้าหน้าที่กองทุนหมุนเวียนส่วนกลาง ปลัดอำเภอ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในการชำระหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน

งวดการชำระเงิน หมายถึง การชำระเงินเงินต้นและดอกเบี้ย ผู้กู้ต้องชำระเงินเงินต้นและดอกเบี้ยเป็นรายงวด (ปีละ 1 งวด) ให้เสร็จสิ้น นับตั้งแต่วันถัดจากวันที่ได้รับเงินต้น